

læggelsen og Udarbejdelsen af dette Bind, som Historikerne har særlig Interesse af, rejse en Række Problemer. Alene hvis man ser paa saa beskedent et lille Haandskrift som Rostg. 42 4to med Hans Svanings Optegnelser efter Manuscripter, der siden kom ind i det gamle Universitetsbibliotek, tager Speculationen
 E. J.

Af Troels-Lunds Livsværk: *Dagligt Liv i Norden* udsender Gyldendals Forlag en ny — den femte — Udgave ved Professor Knud Fabricius. Tit og ofte klager Historikere og Forlæggere over, at der i Danmark er ringe Afsætningsmuligheder for historisk Litteratur. Det synes at modbevise Paastanden, at Troels-Lunds bindstærke Værk har kunnet sælges i mange Tusend Eksemplarer, og at Forlaget nu mener at finde sin Regning ved at udsende det i et nyt smukt udstyret og rigt illustreret Oplag. »Dagligt Liv« har i Tidens Løb været udsat for adskillig Kritik. Efterhaanden som det udkom, blev der paavist fejlagtige Enkeltheder. Andre er senere bleven fremdraget. Alligevel er det utvivlsomt rigtigt, at Professor Fabricius lader Teksten forblive uforandret. Troels-Lunds Arbejde er et historisk Kunstværk, saa personlig præget og rigt paa Livsvisdom, at der ikke bør flikkes paa det. Saalænge det kan læses af Menigmand, har det sin Betydning. Forældes det, bliver det Litteraturhistorie. Ogsaa i de foregaaende Udgaver har der været Illustrationer, dog ret tilfældigt og undertiden uheldigt valgte. At dømme efter det foreliggende første Hefte, har Udgiveren med Bistand af saa kyndige Mænd som Dr. phil. Vilh. Lorenzen, Museumsinspektør Uldall og Magister Hermansen raadet Bod paa denne Mangel.
 A. L.

Den Litteratur, der behandler Politikeres Liv og Virken, er overmaade fattig hos os. Hvad staar der ikke tilbage, før de store nationalliberale fra forrige Aarhundrede har faaet deres litterære Mindesmærker! Og hvor længe vil det vare, før Estrup og Venstres Førere bliver virkelig fyldestgørende behandlede? Vi trænger i høj Grad til en ny Udgave af »Dansk biografisk Leksikon«, men heller ikke den vil slaa til. Naar Voldgiftstraktater og Talrækker har faaet den Broderpart, som Tiden kræver for dem, burde der organiseres et systematisk Arbejde paa at tilvejebringe en Række førstehaands Monografier over det endnu dog ganske interessante Emne: betydelige Mennesker.

Hvad vi i Øjeblikket besidder og faar forærende, er ikke

store Sager — om end en og anden Forfatter tilsyneladende slaar Brødet stort nok op. I det sidste Halvaar er der udkommet tre Bøger, hvoraf de to behandler nulevende Politikere, den tredje en nylig afdød. Det er Johs. Lehmann: *Niels Neergaard*, Robert Wiinblad: *Redaktør E. Wiinblad* og J. V. Christensen: *Den første Bonde i Kongens Raad (Ole Hansen)*. Af disse Bøger er Lehmanns og Wiinblads skrevet i Anledning af den paagældende Politikers 75 Aars Fødselsdag; det er altsaa Hyldestskrifter, og Wiinblad er endda Søn af den Mand, han skildrer. Redaktør Christensen i Ringsted var en nær Ven og Partifælle af den afdøde Landbrugsminister, men han staar dog straks noget friere overfor sit Emne, fordi han taler om en hedengangen. Ogsaa hans Bog har dog overvejende Karakter af et Lejligheds-skrift.

Man kan i Arbejder af denne Art ikke vente eller forlange en overlegen historisk Behandling, en virkelig Vurdering ud fra et intimt Kendskab og med Inddragelse af alle tilgængelige Kilder. Hvad der kan gives, er dels en samvittighedsfuld og kyndig Placering af Manden i Milieuet, dels en paalidelig Redegørelse for hans Virksomhed, for saa vidt den foreligger belyst, dels endelig, om muligt, ud fra den endnu levendes eller nylig afdødes Udtalelser og Papirer, ny Belysning af enkelte Punkter eller Meddelelser af Materiale, der siden kan faa Værd. Biografens egen Vurdering af Objektet vil ofte være alt for meget baaren af Feststemningen til at kunne tages for fulde.

Men det spiller naturligvis en Rolle, hvilke Forudsætninger Forfatteren sidder inde med. Ser man paa de tre Arbejder, der her er Tale om, og af hvilke Lehmanns er langt det største og mest pretentiøse, vil man hurtig give J. V. Christensen som aktiv Politiker og Lokalhistoriker en Førrang. Journalist Robert Wiinblad har det intime Kendskab til sin Fader at øse af, medens han ikke vides før at have præsenteret sig som Historiker, og hvad Johs. Lehmann angaar, er det vanskeligt at se, hvori hans Kvalifikationer bestaar. Hverken i praktisk politisk Virksomhed, omfattende Studium eller historisk Forfattergerning har han indtil Datum gjort sit Navn kendt. Hans nylig udkomne Bog om Tietgen gav i saa Henseende ingen Holdepunkter.

Men en Bog paa 410 Sider om Neergaard, et Værk, der skal spænde over dansk indre Historie i henved et halvt Aarhundrede, kræver ikke faa Forudsætninger. Ikke mindst fordi Neergaard i sin personlige og parlamentariske Fornemhed altid har skyet Effekten. Der har et Par Gange virkelig været Drama over ham, men han har aldrig søgt det, og det er ingenlunde let at skrive

fire Hundrede Sider om en Mands Virksomhed, der i saa høj Grad er vævet ind i dagligt praktisk Arbejde, naar man ikke har alle Tidens Traade i god Rede.

Johs. Lehmanns Forudsætninger her er ikke store. Hans Indledning om de aandelige Forhold i Vendsyssel lyver sig ikke fra sin Kilde, Thomas Larsens Bog, men det er iøvrigt ganske uklart, hvad den har at gøre i Neergaards Historie. Er der en Forbindelse, har Forfatteren i hvert Fald ikke faaet den frem. Naar han siden skal give Baggrunden for Neergaards politiske Gerning, gaar han unægtelig ikke dybt. Stort mere end almenkendte Fakta finder man ikke, og af egne værdifulde Ræsonnementer er der saa godt som intet. Noget ganske lignende gælder det Billede, der gives af Neergaard selv. Der er i Skildringen af den unge Neergaard Momenter, der tyder paa, at Forfatteren her har faaet god Bistand fra den biograferede, men efterhaanden som man rykker op i Aarene, bliver Fremstillingen mere og mere gold. Johs. Lehmann har valgt at give uhyre lange Citater af Neergaards Taler, og det maa indrømmes, at de her kommer bedre til deres Ret end i Rigsdagstidende, men det er dog sandsynligt, at et intelligent Referat i mange Tilfælde var at foretrække. Historikeren har i hvert Fald ikke Brug for disse Aftryk — men han vil ganske vist ogsaa vanskelig finde noget som helst i Bogen af virkelig Betydning. Man kan være enig med Forfatteren i hans Bedømmelse af Neergaard og dog finde den fremsat paa en lidet tiltalende Maade. Hans Vurdering af »Under Juni-grundloven« hviler i høj Grad paa andres Iagttagelser, og hans ofte ganske berettigede Lovtaler over Neergaard som Politiker har en overflødig mørk Baggrund i Udfald mod J. C. Christensen.

Nyt Stof bringer Bogen som sagt ikke meget af. I sin Benyttelse af det gamle er Lehmann ikke overlegen; han har saaledes et Par Steder bygget sine Karakteristikker paa u citerede Leksikonartikler. Hans Sprog er langt fra altid korrekt.

I det hele et magert Resultat. Helt uden Fortjeneste er Bogen dog ikke, set fra en bred Læsekreds' Behov. Ligefremme Misforstaaelser er sjældne, og en og anden Læser vil nok af Bogen kunne faa baade Begreb og Lyst til at vide mere. Men hvis Johs. Lehmann agter at gaa videre i sit politisk-historiske Forfatter-skab, bør han vist nok sætte sig sine Opgaver med adskillig længere Tidsfrist og med større Beskedenhed.

Emil Wiinblad er langt mere Journalist end Politiker, men som Redaktør og i Virkeligheden Skaber af Socialdemokratiets største Blad er han naturnødvendig kommet til at gribe ind i mange politiske Begivenheder. En Biografi og Vurdering af ham

vil i sin Tid have stor Interesse, forsaavidt som han utvivlsomt er en af de Mænd, der har præget sit Parti stærkest her i Danmark, baade ved sin Journalistik og sin ikke helt almindelige Personlighed. Noget større Bidrag til en saadan kommende Vurdering giver Sønnens Bog ikke, og navnlig gøres der intet Forsøg paa at karakterisere Wiinblads Journalistik. Bogen er i det væsentlige anekdotisk og giver under denne Form hist og her Ting af Interesse. Iøvrig bør det siges, at den med sin selvfølgelig og absolutte Partiskhed ikke bærer noget ubehageligt Præg af Panegyrik, og den læses alt i alt med Fornøjelse. Men baade Wiinblad og vort Socialdemokrati overhovedet venter endnu paa en Historieskriver. C. E. Jensen og Borgbjerg har i »Socialdemokratiets Aarhundrede« kun givet Yderværkerne, og Wiinblad og Alsing Andersen: »Det danske Socialdemokratis Historie« er hverken fuldstændig i Stof eller Behandling.

J. V. Christensen: Den første Bonde i Kongens Raad, er det mindste i Omfang af de tre Arbejder, men det, der har mest Føling med virkelig Historieskrivning. Den korte Indledning viser, at Forfatteren har Blik for Hovedlinierne i den Udvikling, der førte Ole Hansen ind i Ministeriet, og Placeringen af Manden i Milieuet er gennemført med faa, fyldestgørende Træk. Modsat navnlig Lehmanns Bog findes der i Christensens virkelig nyt dokumentarisk Stof, tre forskellige Optegnelser af Ole Hansen, et Forord til de Erindringer, han paatænkte at skrive, en kort Skildring af Barndomshjemmet, Bondegaarden i Hømb, og endelig Dagbogsblade fra hans Fængselsophold i Ringsted 1885 under Sogneraadets Kamp mod »Mundkurvcirkulæret«. Især Beretningen om denne tragikomiske Affære er af Interesse som et Dokument til Firsernes Kamp mellem Bonde og Embedsmand; Samtalerne mellem Ole Hansen, Præsterne og Herredsfuldmegetigen er iøvrig af en ret idyllisk Karakter, og Ole Hansens Referat falder ganske i Traad med Christensens Ord, at »vort Folks Sans for Humor og Historiens senere Forløb maaske noget har fortegnet for Efterslægten Dybden af Kampens Alvor«.

Christensens Skildring af Ole Hansens senere Liv er kortfattet og giver bl. a. ikke stort om hans Indsats i Ministerierne Deuntzers og J. C. Christensens Politik, mere om hans midlertidige Fald og hans Genrejsning. Det er et meget sympatisk Billede af en Mand, der var stærk nok til at bære Modgangen uden at blive bitter. Det er overhovedet mest ved sine personlige Egenskaber og ved sin historiske Plads som »den første Bonde«, at Ole Hansen vil blive mindet. Som Fører og Nyskaber staar han ikke Maal med hverken Neergaard eller Wiinblad. *Povl Engelstoft.*